

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ РОЗГЛЯДУ СПРАВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З ЖИТЛОВИХ СПОРІВ

Протас А.М., аспірант

Запорізький національний університет

Розглянуті особливості судового розгляду справ, які виникають у процесі експлуатації житлового будинку при недотриманні встановлених нормативів власниками, наймачами і орендарями жилих приміщень.

Ключові слова: судовий захист, учасники судового процесу, суддя, захист житлових прав.

Протас А.М. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ, СВЯЗАННЫЕ С ПРОЦЕССУАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ РАССМОТРЕНИЯ ДЕЛ, КОТОРЫЕ ВОЗНИКАЮТ ИЗ ЖИЛИЩНЫХ СПОРОВ / Запорожский национальный университет, Украина

Рассмотрены особенности судебного разбирательства дел, которые возникают в процессе эксплуатации жилого дома при несоблюдении установленных нормативов владельцами, нанимателями и арендаторами жилых помещений.

Ключевые слова: судебная защита, участники судебного процесса, судья, защита жилищных прав.

Protas A.M. ROBLEM QUESTIONS, RELATED TO JUDICIAL FEATURES OF CONSIDERATION OF BUSINESSES WHICH ARISE OUT OF HOUSINGS DISPUTES/ Zaporizhzhya national university, Ukraine

Will consider the features of judicial trial of businesses which arise up, in the process of exploitation of housing house at a failure to observe of the set norms by proprietors, employers and leaseholders of the inhabited apartments, and also some questions.

Key words: judicial protection, the courts, the judge, the protection of housing rights.

Житло – один з важливих елементів у житті кожної людини, але не кожний громадянин, не зважаючи на гарантії, закріплені в ст.47 Конституції України, може реалізувати своє право на житло. Наявність житла включається до поняття гідного людини життєвого рівня.

Житлові спори – особливий різновид спорів, це конфліктні ситуації, що виникають у процесі експлуатації житлового фонду при недотриманні встановлених нормативів власниками, наймачами і орендарями жилих та нежилых приміщень у жилих будинках [1].

У зв'язку з вищевикладеним представляє інтерес дослідження житлових спорів, у тому числі й їх процесуальної сторони.

Метою нашої статті є розкриття процесуальних особливостей розгляду справ, що виникають із житлових спорів. Для досягнення цієї мети ми визначимо характерні ознаки даної категорії справ.

Особливостям процесуального розгляду справ даної категорії приділялась увага в дослідженнях таких вчених, як Л. Лічман, Н. Тульчевська, В. Ярков та ін.

Відповідно до статті 124 Конституції України судам підвідомчі всі спори, що виникають із будь-яких правових відносин. Згідно із ст.191 Житлового кодексу України (далі – ЖК України) та ст.15 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) спори, що виникають з житлових правовідносин, розглядаються в суді. Житлові спори розглядаються за загальними правилами позовного провадження. Але існують деякі особливості розгляду цивільних справ, пов'язаних із правом громадян на житло. Не дивлячись на різноманіття житлових спорів, можна позначити загальні підходи, що дозволяють уникнути помилок при їх вирішенні.

Проаналізувавши житлове законодавство, основні доктринальні джерела, судову практику, ми можемо виводити основні ознаки житлових спорів, що розглядаються судами загальної юрисдикції.

По-перше, предметом житлових спорів є те чи інше право на житлове приміщення, й саме за предметом дана категорія справ відрізняється від інших цивільно-правових спорів.

По-друге, підстави виникнення житлових спорів перераховані у відповідних нормах, що регулюють ті чи інші житлові правовідносини або встановлюють відповідальність за порушення житлового законодавства. Відповідно до п.2 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1985 року №2 «Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України» пов'язані з договором найму жилого приміщення, і, зокрема: про надання наймачеві звільненого жилого приміщення у квартирі, у якій він проживає, якщо йому відмовлено в наданні цього приміщення або на нього видано ордер іншій особі чи воно передано іншому наймачеві, який проживає в цій же квартирі; про відмову у видачі охоронного свідоцтва; про примусовий обмін займаного жилого приміщення; відмову підприємства, установи і організації (крім колгоспів) у згоді на обмін або виконкому – у видачі обмінного ордеру; про переселення на час капітального ремонту жилого будинку; про відмову в наданні жилого приміщення, що збереглося після капітального ремонту; про визнання і втрату права на жиле приміщення; про видачу ордеру на жиле приміщення, що надається згідно зі статтями 52, 53 ЖК України в будинку відомчого житлового фонду за спільним рішенням адміністрації і профспілкового комітету або в будинку громадського житлового фонду за спільним рішенням органу громадської організації і профспілкового комітету з наступним повідомленням виконкому місцевої Ради про надання жилого приміщення для заселення у випадку відмови виконкому у видачі ордеру; про надання жилого приміщення за вимогами громадян, які мають право на позачергове надання жилих приміщень, у тому числі у випадках порушення встановленого законодавством строку надання житла, та ін. [2].

Крім того, останнім часом у судовій практиці з'являється дедалі більше справ, пов'язаних із захистом права на житло, що перебуває в приватній власності. Відповідно до п.2, 3 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на житловий будинок» від 4 листопада 1991 р. №7 судам підвідомчі також справи, що прямо впливають з права власності, наприклад, права успадкування житла, застави житла тощо.

Зокрема, судам підвідомчі спори, пов'язані з правом власності на житловий будинок, а саме: 1) про визнання права власності на будинок або його частину (частку), витребування цього майна з чужого незаконного володіння, усунення будь-яких порушень зазначеного права, хоча б ці порушення і не були поєднані з позбавленням володіння і відшкодуванням заподіяних цим збитків; 2) про виділ частки з будинку (поділ будинку), що є спільною власністю (частковою чи сумісною); 3) про надбудову, прибудову або перебудову будинку і підсобних будівель, якщо є дозвіл виконкому місцевої ради, але проти цього заперечують інші учасники спільної часткової власності; 4) про визначення порядку користування житловим будинком; 5) про зміну розміру часток будинку, що перебувають у спільній частковій власності; 6) про право привілеєвої купівлі частки в спільній частковій власності на будинок; 7) про визнання недійсними договорів купівлі-продажу, міни, дарування будинку тощо; 8) про компенсацію, пов'язану із зниженням цінності будинку, спричинену діяльністю підприємств, організацій [3].

Судам не підвідомчі спори, пов'язані з обліком громадян, що потребують поліпшення житлових умов та надання приміщень; про відмову наймача або члена його сім'ї в згоді

на вселення в житлове приміщення інших осіб; про переселення в межах одного і того ж гуртожитку і інші спори, для дозволу яких встановлений не судовий порядок [2].

Таким чином, усі житлові спори, що підлягають розгляду в суді, залежно від правових підстав виникнення можна поділити на такі, що:

- 1) виникають із Житлового кодексу України;
- 2) виникають з права власності громадян на житловий будинок (квартиру);
- 3) пов'язані із захистом права приватної власності громадян;
- 4) виникають із житлово-кооперативних відносин.

Відповідно до ст.15 ЦПК України до компетенції судів загальної юрисдикції відносяться спори, що виникають з житлових правовідносин. Але, оскільки названі правовідносини в більшості випадків мають складний юридичний склад, тобто виникають з публічних (чи інших, крім цивільних) правовідносин, тому передумовою права на звернення до суду про надання жилого приміщення в цьому випадку буде винесення компетентним органом відповідного рішення про надання чи відмову в наданні жилого приміщення (наприклад, пільговим категоріям населення). У таких випадках об'єктом судового оскарження буде рішення державних чи комунальних органів. Ця категорія справ буде підпадати під юрисдикцію адміністративних судів, а не судів загальної юрисдикції (ст.17 Кодексу адміністративного судочинства України [4]).

Таким чином, ми можемо говорити про звуження кола житлових спорів, що підвідомчі судам загальної юрисдикції.

Усі спори розглядаються за місцем знаходження жилого приміщення. Тобто підсудність даної категорії справ завжди є виключною – за місцезнаходженням житла (ст.114 ЦПК України).

Визначаючи особливості розгляду житлових спорів, ми, перш за все, звернемо увагу на суб'єктний склад таких спорів.

Особливість суб'єктного складу спорів, що виникають з житлових правовідносин, зумовила виникнення й певних процесуальних особливостей при розгляді цієї категорії справ. По-перше, державою додатково гарантується охорона державних, суспільних інтересів, прав та охоронюваних законом інтересів окремих громадян шляхом участі в судовому провадженні органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Так, гарантією дотримання конституційних прав громадян у суді є прокурор. Слід підкреслити, що в даний час закон не зобов'язує прокурора брати участь у житлових справах (на відміну, від справ щодо позбавлення батьківських прав, де це прямо встановлено). Участь прокурора в розгляді справи обов'язкова лише у випадках, коли це передбачено законом або коли необхідність участі прокурора у справі визнана судом. Питання участі прокурора в житловому спорі визначається суддею.

У випадках, коли при вирішенні житлового спору зачіпаються права та охоронювані законом інтереси малолітніх та неповнолітніх, суд в обов'язковому порядку залучає органи опіки і піклування до участі у справі.

По-друге, суттєвою особливістю є багатосуб'єктність складу осіб, які приймають участь у справі. Мова йде про співучасть: активну – кілька позивачів та один відповідач, пасивну – один позивач та кілька відповідачів, змішану – кілька позивачів та кілька відповідачів. Також дуже часто залучаються до участі у справі треті особи, як правило без самостійних вимог та на боці, в основному, відповідача.

Вирішення питання щодо складу осіб, що будуть брати участь у справі, залежить від правильної кваліфікації правовідносин. При вирішенні житлових спорів судами не завжди дається правильне визначення процесуального положення учасників у справі.

Найчастіше виникають помилки, коли фактичні співвідповідачі залучаються до участі у справі в якості третіх осіб (зокрема, у справах, які пов'язані з обміном житлової площі), або коли не один співвідповідач взагалі не залучений до справи. При цьому, якщо в першому випадку обмеження прав учасника процесу вбачається в обсязі його повноважень, якими він володіє в процесі, то друге назване порушення більш серйозне – громадянин взагалі позбавлений будь-якої можливості впливати на судовий розгляд, оскільки він навіть не став його учасником.

При розгляді житлових спорів залученими можуть і мають бути не тільки громадяни, але й органи державного управління, юридичні особи. Адже зміст поняття «житловий орган» включає в себе будь-який орган, що здійснює управління житловим фондом, у тому числі районні адміністрації, житлово-експлуатаційні організації.

Проте незалучення необхідних осіб великою мірою пов'язується з недосконалістю вітчизняного законодавства. Наприклад, у випадку зносу будинку особі, яка буде виселена, надається інше житлове приміщення підприємством, установою, організацією – власником будинку, або місцевою адміністрацією. Чинне законодавство не містить прямої відповіді на питання про те, хто може звертатися в даному випадку з заявою про виселення в суд.

Ще однією відмінною рисою даної категорії справ порівняно з іншими є предмет доказування, який має свої особливості. Оскільки предметом позовних вимог, як правило, є визнання права на житло або виселення з нього, то до предмета доказування входить законність вселення та фактичне проживання в спірному житловому приміщенні, умови користування ним, а також зміна наймачем місця проживання, тобто фактичне вибуття з жилого приміщення.

Процесуальна особливість розгляду житлових спорів у суді полягає в способах доказування фактів, які підтверджують правову позицію по справі. Особливість полягає в тому, що за даною категорією справ існує пріоритет показань свідків над письмовими доказами (документами). При розгляді будь-якого житлового спору залучаються свідки (як правило, позивачем). Це пов'язано з тим, що деякі факти та обставини, якими сторони обґрунтовують свої вимоги та заперечення, можуть доводитись тільки показаннями свідків, оскільки інші засоби доказування не будуть мати ніякого значення для справи. Наприклад, при поданні позову про визнання особи такою, що втратила право на жилу площу факт не проживання відповідача на спірній житловій площі підтверджується свідченнями сусідів. Констатація очевидного порушення громадянином правил зняття та постановки на реєстраційний облік за місцем його переважного перебування не означає, що суд визнає його вибуття як факт розірвання ним договору найму. Відсутність або наявність укладеного шлюбу не є підставою визнання або невизнання особи членом сім'ї.

Треба наголосити, що в нормах ЖК України вказані конкретні види доказів, за допомогою яких можуть встановлюватись ті чи інші факти, що підлягають доказуванню.

Таким чином, ми можемо говорити про те, що загальні норми цивільного процесуального права впливають на порядок розгляду житлових спорів, але особливості розгляду спорів, що виникають з житлових правовідносин, визначають норми, які встановлюють особливу підвідомчість та підсудність, особливе коло осіб, які беруть участь у справі, особливості засобів доказування та інші, які відносяться до сфери цивільного процесу, незважаючи на те, що вони закріплені, в основному, у житловому законодавстві.

Також треба звернути увагу й на те, що житлове законодавство на сьогодні не здатне ефективно регулювати житлові правовідносини. У проекті Житлового кодексу України міститься дуже мало спеціальних процесуальних норм, що призведе, на нашу думку, до певних складнощів при розгляді та вирішенні житлових спорів.

Вважаємо, що актуальною задачею для судів на найближчий час буде становлення правильної та несуперечливої практики застосування житлового законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Житловий кодекс України. Науково-практичний коментар. / [Кол. авт.: Амірова Ю.В., Ващенко Ю.В., Давидова Н.О., Кодинець та ін.] / К.: Ліга Преміум, 2009. – 275 с.
2. Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 12.04.85 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0002700-85>.
3. Про практику застосування судами законодавства, що регулює право власності громадян на жилий будинок: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 4.11.1991 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.advocatesanswers.in.ua/x-/223-2011-05-02-09-11-37.html>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

УДК 368.9.06

ПРАВОВА МОДЕЛЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Терованесов А.М., студент

Донецький національний університет

У роботі досліджені правові проблеми становлення медичного страхування в Україні. Проаналізовано системи медичного страхування розвинутих країн, недоліки системи добровільного медичного страхування, які перешкоджають громадянам користуватися його можливостями. Запропоновано зміни до законодавства, які могли б усунути недоліки та гарантувати реалізацію права на охорону здоров'я громадян.

Ключові слова: медичне страхування, право на охорону здоров'я, захист прав застрахованої особи.

Терованесов А.М. ПРАВОВАЯ МОДЕЛЬ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ / Донецкий национальный университет, Украина

В работе исследованы правовые проблемы становления медицинского страхования в Украине. Проанализированы системы медицинского страхования зарубежных стран, недостатки системы добровольного медицинского страхования, препятствующие гражданам пользоваться его возможностями. Внесены предложения по изменению законодательства, которые могли бы устранить данные недостатки и гарантировать гражданам реализацию права на охрану здоровья.

Ключевые слова: медицинское страхование, право на охрану здоровья, защита прав застрахованного лица.

Terovanesov A.M. LEGAL MODEL OF NATIONAL HEALTH INSURANCE SYSTEM / Donetsk national university, Ukraine

The article is devoted to the legal problems of establishing medical insurance in Ukraine. Analyzed the medical insurance system of foreign countries, the shortcomings of voluntary health